

KRYTERIA OCENIANIA Z JĘZYKA POLSKIEGO

PROGRAM „SŁOWA NA CZASIE”

KLASA III

ROK SZKOLNY 2012/2013

Koncepcja nauczania języka polskiego autorów programu „Słowa na czasie” jest zgodna z założeniami podstawy programowej, zmierza m.in. w kierunku zorientowania młodego człowieka we współczesnym świecie, odnalezienia związków z tradycją, rozwijania zainteresowania tekstem literackim i innymi tekstami kultury. Zakłada też kształtowanie umiejętności słuchania, czytania, mówienia i pisanie.

1. Zadaniem systemu oceniania z języka polskiego jest wspieranie intelektualnego i osobowościowego rozwoju ucznia i dostarczenie uczniom, rodzicom i nauczycielom rzetelnej informacji o uzdolnieniach, postępach i trudnościach ucznia.
2. Przedmiotowy system oceniania jest podrzędny do wewnątrzszkolnego systemu oceniania.
3. Wymagania edukacyjne są określone na podstawie zreformowanej „Podstawy programowej” i programu „Słowa na czasie”.
4. System oceniania podlega corocznej ewaluacji.

Po ukończeniu klasy trzeciej uczeń powinien opanować następujące zagadnienia:

A. KSZTAŁCENIE LITERACKIE I KULTUROWE

DZIAŁ I

Blok 1. Historia literatury W dwudziestoleciu międzywojennym

- obraz epoki dwudziestolecia międzywojennego: najważniejsze zjawiska historyczne, społeczne i kulturowe (filozofia, nauka, sztuka), literatura skrajnie różna, optymistyczna wiara w postęp i pesymistyczne, katastroficzne wizje, programowe rezygnowanie z poetyczności, awangarda artystyczna i jej rola w życiu intelektualnym epoki, deformacje jako sposób przedstawiania rzeczywistości, wyobrażenia miłości i śmierci

Pojęcia: skamandryci, awangarda, poezja lingwistyczna, futuryzm, ekspresjonizm, abstrakcjonizm, surrealizm, kubizm, wyrazy nacechowane stylistycznie, neologizm artystyczny, paradoks.

Blok 2. Współczesne nawiązania do epoki „Ciągły pęd ku nowoczesności”

- twórcy dwudziestolecia międzywojennego z dzisiejszej perspektywy, fascynacja miastem ukazana w literaturze, zachłanne dążenie do nowoczesności, zanikanie wartości moralnych w pogoni za awansem cywilizacyjnym

Pojęcia: urbanizm, futuryzm, metafora, groteskowość.

Blok 3. Literatura bliska uczniom „Motyw domu i bezdomności ”

- różne znaczenia pojęcia *dom*, odkrywanie tożsamości, poszukiwanie własnego miejsca na ziemi, rodzina jako dar oraz wezwanie do miłości i odpowiedzialności, problemy współczesnej rodziny, bezdomność, tęsknota za domem realnym i symbolicznym, ojczyzna jako wspólny dom wszystkich Polaków, rola *małej ojczyzny* w kształtowaniu postawy zakorzenienia w tradycji i historii

Pojęcia: tożsamość, identyfikacja, zakorzenienie, wykorzenienie, *mała ojczyzna*, tradycja, wspólnota, społeczność, kosmopolityzm, pokolenie, generacja, autobiografia.

Blok 4. Media „Teatr a film ”

- język teatru a język filmu, specyfika gry aktorskiej na scenie i przed kamerą - gatunki dramatyczne a gatunki filmowe, rola teatru telewizji w kształtowaniu gustów widzów

Pojęcia: rywalizacja, popularność, konfrontacja, preferencje, teatralność, filmowość, adaptacja, inscenizacja, ekranizacja, gust, smak, sprawozdanie.

DZIAŁ II

Blok 1. Historia literatury „Literatura w czasie wojny i okupacji ”

- obraz epoki: najważniejsze zjawiska historyczne, społeczne i kulturowe (filozofia, nauka, sztuka, człowiek w konfrontacji z losem, totalitaryzm czasów wojny i okupacji, tragizm pokolenia

Kolumbów, wojna a kryzys tożsamości człowieka, rzeczywistość wojenna w ujęciu literackim, sens cierpienia i rola wybaczenia, walka o godność człowieka w czasach pogardy, bezgraniczny patriotyzm jako symbol walki ze złem

Pojęcia: patriotyzm, bohaterstwo, tragizm, patos, literatura faktu, język wartości, dziennik, pamiętnik, metafora, symbol.

Blok 2. Współczesne nawiązania do epoki „Bolesne wspomnienia wciąż powracają...”

- dziedzictwo kulturowe i tradycja, ważne elementy współczesności, życie codzienne w obliczu tragicznych wspomnień, godność człowieka dawniej i dziś, szczęście – jak je osiągnąć, nie zapominając o doznanych krzywdach?, sposoby radzenia sobie z bolesnymi wspomnieniami

Pojęcia: humanitaryzm, moralność, piętno przeżyć, literatura faktu, biografia, autobiografia.

Blok 3. Literatura bliska uczniom „Bohaterowie dnia codziennego”

- podejmowanie trudnych decyzji niełatwą lekcją dla młodych ludzi - aktualne dylematy etyczne - różne znaczenia słowa *bohater* - nakaz serca czy potrzeba uznania? - bohaterstwo w obliczu śmierci - rola autorytetów w kształtowaniu osobowości młodego człowieka

Pojęcia: bohaterstwo, autorytet, idol, sława, tragizm, etyka, moralność, personalizizm

Blok 4. Media „Radio a telewizja ”

- dlaczego telewizja nie wyparła radia?, podobieństwa i różnice między przekazem radiowym i telewizyjnym, kulisy produkcji radiowych i telewizyjnych, słuchowiska radiowe a spektakle telewizyjne, głosy i twarze – indywidualności radiowe i telewizyjne wśród prezenterów

Pojęcia: nagranie, prezenter, charyzma, talent, osobowość.

DZIAŁ III

Blok 1. Historia literatury „Literatura współczesna na świecie”

- najważniejsze zjawiska polityczne, społeczne i kulturowe (filozofia, nauka, sztuka), literatura współczesna, twórczość bogata gatunkowo i tematycznie, na granicy fantazji i realizmu, dystans i

ironia jako sposoby przekazywania wartości, rola kontekstu w odczytywaniu sensu utworu, zmagania z samym sobą i z losem

Pojęcia: samotność, kultura żydowska, czarny humor, rasizm, wyzysk, fabuła, narracja.

Blok 2. Historia literatury „Literatura współczesna w Polsce”

- najważniejsze zjawiska polityczne, społeczne i kulturowe, dystans do opisywanej rzeczywistości, kondycja współczesnego człowieka, świat w poszukiwaniu wartości, wizje przyszłości

Pojęcia: stylizacja, deformacja, kontrast, antynomia, komizm, dowcip językowy, science fiction, powieść fantastycznonaukowa, pieśń, gwara, metafora

Blok 3. Literatura bliska uczniom „W poszukiwaniu kanonu”

- potrzeba kanonu, gatunki literackie jako kanon, współczesna proza młodzieżowa, gatunki literatury popularnej, ponadczasowe wzorce w literaturze

Pojęcia: kanon, klasyka, bestseller, czytelnictwo, literatura popularna, powieść detektywistyczna, horror, thriller, fantasy, science fiction.

Blok 4. Media „Prasa a internet ”

- specyfika prasy i internetu, internetowe wydania gazet i czasopism, sposoby prezentowania informacji w prasie i w internecie, serwisy prasowe tworzone przez użytkowników internetu, prasa tematyczna a portale tematyczne (wortale, odpowiedzialność za słowo w prasie i w internecie, pułapki anonimowości

Pojęcia: cyberprzestrzeń, aktywność obywatelska, blogowanie polityczne, wortal, portal, prawo prasowe, serwis prasowy, blog, forum.

DZIAŁ IV

Blok 1. Historia literatury „O trudnych wyborach w minionych wiekach ”

- wybór – akt wolności czy tragiczna konieczność?, decyzje życiowe bohaterów literackich różnych epok, ponadczasowy charakter duchowych rozterek człowieka, wartości moralne na przestrzeni wieków – zmienne czy stałe?, historyczne i indywidualne uwarunkowania dokonywanych wyborów

Pojęcia: wartości, argument, teza, przemiana wewnętrzna, tolerancja, dylemat, dramat.

Blok 2. Współczesne nawiązania do epoki „Rozterki człowieka współczesnego”

- rozpoznawanie wartości w utworach i konfrontowanie ich z własnym światem wartości, wyzwania dnia codziennego, problemy współczesnego człowieka granice między dobrem i złem
Pojęcia: wspólnota, psychika, rozterka, solidarność, frazeologizm, kontrast

Blok 3. Literatura bliska uczniom „Pomysł na życie ”

- czynniki kształtujące światopogląd młodzieży, co jest ważne w życiu – *mieć* czy *być?*, konsekwencje wyborów życiowych, wizja własnej przyszłości, *Nikt nie jest samotną wyspą...* – miejsce człowieka wśród innych

Pojęcia: sukces, charyzmat, parenetyka, światopogląd, ideowość, bezideowość, altruizm, egoizm, hedonizm, pokolenie NIC.

Blok 4. Media „Media – przyjaciel czy wróg?”

- korzystanie z mediów jako źródła wiedzy, umiejętności, wartości i postaw, etyka mediów, fikcja w mediach, środki i zabiegi socjotechniczne stosowanie przez media, skutki pokazywania przemocy i agresji przez media, krytyczna analiza wartości oferty mediów, dokonywanie właściwego wyboru w korzystaniu ze środków masowej komunikacji

Pojęcia: galaktyka Gutenberga, czystość języka, SMS, e-mail, społeczeństwo informacyjne, globalna wioska, fala cywilizacyjna, socjotechnika.

B. KSZTAŁCENIE JĘZYKOWE

Dział I. Komunikacja językowa

Praktyka językowa. Elementy retoryki.

- kultura języka i norma językowa, rozróżnianie normy językowej wzorcowej i użytkowej oraz stosowanie się do nich, etyka słowa, agresja słowna i brutalność w zachowaniach językowych, dostrzeganie w wypowiedzi przejawów agresji, konsekwencje używania form niestosownych i obraźliwych, szablon językowy, moda językowa

Dział II. Nauka o języku

Słowotwórstwo

- budowa słowotwórcza wyrazu a jego znaczenie, kategoria i typ słowotwórczy, wyrazy podstawowe i pochodne (podzielne i niepodzielne słowotwórczo), wyrazy pokrewne, rodzina wyrazów, podstawa słowotwórcza, temat słowotwórczy, formant, rodzaje formantów, funkcje formantów w nadawaniu znaczenia wyrazom pochodnym, złożenia, zestawienia, zrosty - skróty i skrótowce - błędy słowotwórcze (praca ze słownikiem)

Leksykologia

- treść i zakres znaczeniowy wyrazów, wyrazy ogólne i szczegółowe, wyrazy abstrakcyjne i konkretne, słownictwo ogólnonarodowe i słownictwo o ograniczonym zasięgu (wyrazy gwarowe, terminy naukowe, archaizmy), sposoby wzbogacania języka (neologizmy i zapożyczenia, wyrazy rodzime i zapożyczone), synonimy, antonimy, świadomy dobór synonimów i antonimów dla wyrażenia zamierzonych treści, homonimy, wyrazy wieloznaczne i ich znaczenia w tekście, homonimia i polisemia jako źródła dowcipu językowego, wyrazy neutralne oraz

nacechowane ekspresywnie i stylistycznie, eufemizmy i wulgaryzmy, negatywne konsekwencje używania wulgaryzmów, błędy słownikowe (praca ze słownikiem)

Fleksja, składnia, słowotwórstwo, fonetyka, leksykologia, frazeologia – powtórzenie

- składniowe funkcje części mowy oraz części zdania, budowa wypowiedzi pojedynczych i złożonych w związku z interpunkcją - słowotwórcze i fleksyjne części budowy wyrazów w analizie znaczeń, znaczenie upodobnień dla praktyki wymawiania i zapisywania wyrazów, upodobnienia i uproszczenia a ortografia

Dział III. Formy wypowiedzi

Stylistyka. Tekstologia

- kompozycja wypowiedzi (kompozycyjnie wyodrębnione części tekstu: tytuł, motto, dedykacja, wstęp, posłowie, rozdział, paragraf, akapit, podtytuł, śródtytuł; wyznaczanie granic tekstu; wstęp, rozwinięcie, zakończenie, reportaż, podanie i list motywacyjny, życiorys i CV

Elektroniczne środki komunikacji

- konstruowanie form charakterystycznych dla elektronicznych środków przekazywania informacji, (SMS, e-mail, czat, blog), zasady komunikacji internetowej, netykieta (zasady korzystania z internetowych kanałów komunikacyjnych: grup i forów dyskusyjnych, poczty elektronicznej, czatów), konsekwencje stosowania form charakterystycznych dla elektronicznych środków przekazywania informacji (SMS, e-mail, czat, blog), język korespondencji internetowej, stosowanie emotikonów, pisownia internetowa (polskie znaki, wielkie litery, skróty, słownictwo)

PRZEWIDYWANE WYMAGANIA NA POSZCZEGÓLNE OCENY Z JĘZYKA POLSKIEGO

W trakcie oceniania oprócz opanowania poszczególnych wiadomości, bierze się pod uwagę kryteria przewidziane przez WSO (np. wysiłek, zaangażowanie), a także odbiór tekstów kultury, w tym

szczególnie tekstów literackich, umiejętności nadawcze – wypowiedanie się w mowie i piśmie, świadome posługiwanie się językiem ojczystym oraz samokształcenie.

Ocenę niedostateczną otrzymuje uczeń, który nie spełnia wymagań kryterialnych na ocenę dopuszczającą.

Ocena dopuszczająca:

Czytanie:

-uczeń czyta, ale czynność ta sprawia mu trudności, np. nie zwraca uwagi na znaki interpunkcyjne, przekręca wyrazy, opuszcza je;

-czyta, ale nie wszystko rozumie; wie, że znaczenia niektórych wyrazów można poszukać w słowniku, ale nie wie, w którym;

Mówienie:

-próbuje wyartykułować efekty swej pracy, ale czyni to z wyraźnymi trudnościami; wypowiedzi są nieskładne, niepełne, krótkie;

Słuchanie:

-rzadko kiedy rozumie polecenia, instrukcje, wypowiedzi innych osób, ale próbuje okazać wolę rozumienia;

-dostrzega wyrazy trudne, potrafi się skoncentrować na słuchaniu czytanych, mówionych tekstów;

Pisanie:

-zapisuje wypowiedzi, ale czyni to z różnymi błędami, z których część potrafi wyeliminować;

-nie odróżnia form wypowiedzi, np. opowiadania, listu, streszczenia;

-nie dochowuje trójdzielnej kompozycji wypowiedzi;

-pismo jest często trudne do przeczytania;

-nie zawsze zwraca uwagę na estetykę pisma;

Odbiór tekstów kultury:

-poznaje zalecane utwory – przejawy sztuki (lektury, filmy, przedstawienia teatralne), ale nie wszystkie; słabo orientuje się w znajomości ich treści;

-nie kojarzy nazwiska twórcy z konkretnym dziełem;

-niedokładnie odróżnia przejawy rodzajów literackich;

-nie czyta prasy dla młodzieży, nie zna jej przykładów;

-nie odróżnia przejawów sztuki, np. teatr, muzyka, malarstwo, literatura, film;

Kształcenie językowe:

-nie zawsze kojarzy pojęcia z nauki o języku i nie potrafi dokładnie ich zestawić z przykładami;

-myli pojęcia, terminy, ale zaczyna rozumieć o co chodzi, gdy nauczyciel drogą naprowadzenia pomaga;

-przejawia chęci pojmowania, ćwiczenia, zapamiętywania zagadnień językowych;

Samokształcenie:

- próbuje sporządzać notatki z lekcji, czytanej lektury;
- w sytuacjach kłopotliwych wie, że może szukać pomocy np. w słownikach, ale nie orientuje się w których;
- próbuje sporządzać opis bibliograficzny wykorzystywanej publikacji, ale robi to niedokładnie;
- nie sięga po wiadomości dodatkowe w rodzaju przypisów, wstępu, posłowia;

Ocena dostateczna:

Czytanie:

- czyta, ale niekiedy nie zwraca uwagi na interpunkcję;
- czyta i wie, w którym słowniku poszuka znaczenia niezrozumiałych wyrazów;

Mówienie:

- mówi, starając się, by wypowiedzi były poprawne;
- popętnia błędy, ale stara się je skorygować;
- wypowiedzi, choć nieskładne wyrażone, są sensownie;

Słuchanie:

- uważnie słucha i w zasadzie rozumie czytane i mówione teksty;

Pisanie:

- stara się, by teksty były pisane czytelny, w miarę możliwości estetycznym pismem;
- prace mają trójdzielną kompozycję i w zasadzie są w określonych formach wypowiedzi;
- stara się w wypowiedzi nie popełniać podstawowych błędów, a jeśli się pojawiają, jest ich stosunkowo niewiele; potrafi je sam wyeliminować;

Odbiór tekstów kultury:

- poznaje zalecane utwory – przejawy sztuki;
- orientuje się w ich tematyce, zna treść, umie wymienić bohaterów, czas i miejsce akcji, wydarzenia;
- kojarzy nazwiska twórców z konkretnymi dziełami;
- zna nazwy rodzajów literackich, potrafi podać przykłady;
- czytuje prasę młodzieżową;
- potrafi wymienić przejawy sztuki;

Kształcenie językowe:

- kojarzy pojęcia z nauki o języku z ich znaczeniem, pełnioną funkcją, myli się jednak niekiedy w ilustrowaniu tej wiedzy przykładami;
- niemal bez pomocy radzi sobie z pojęciami gramatycznymi (osoba, przypadek, rodzaj ...);
- potrafi wymienić najważniejsze funkcje pełnione przez np. części mowy w zdaniu, zasady poprawnej pisowni ...;

Samokształcenie:

- sporządza notatki z lekcji, czytanej lektury, ale nie zawsze ujmują one najistotniejsze sprawy;

- korzysta z pomocy takich jak słowniki, encyklopedie, ale robi to niezbyt często;
- umie sporządzić prosty opis bibliograficzny;
- rozumie rolę dodatkowych źródeł informacji, jak przypisy, wstępy, posłowania;

Ocena dobra:

Czytanie:

- czyta teksty poprawnie pod względem interpunkcji, przy tym płynnie i głośno;
- czyta i rozumie czytany tekst; słowników używa do szukania nowych znaczeń użytych w czytany tekście wyrazów;

Mówienie:

- choć na ogół rzadko, ale sam bierze udział w rozmowie, dyskusji;
- stara się dbać o poprawność wypowiedzi;
- próbuje, by były one dłuższe, co najmniej kilkudzaniowe;

Pisanie:

- pisze wyrobionym charakterem pisma, które jest estetyczne i w zasadzie bezbłędne;
- przestrzega zasad interpunkcji; niekiedy tylko zdarza się, że są w tym zakresie uchybienia;
- wypowiedzi są zawsze we właściwej formie i odpowiedniej kompozycji;

Odbiór tekstów kultury:

- zna dobrze treść utworów obowiązkowych, orientuje się w świecie przedstawionym w utworze literackim czy filmie;
- dokładnie kojarzy nazwisko twórcy nie tylko z jednym jego dziełem;
- czyta więcej niż tylko lekturę obowiązkową, ogląda filmy, także ambitne, za inne przejawy sztuki, potrafi okazać im zainteresowanie;
- często czyta prasę także młodzieżową, potrafi wyrazić o niej swoje zdanie krytyczne;
- rozumie problematykę poruszaną w wytworach kultury, umie o niej mówić;

Kształcenie językowe:

- rozumie pojęcia gramatyczne i w zasadzie potrafi wykorzystać je w praktyce;
- rozumie funkcje pełnione w wypowiedziach przez wyrazy w określonych formach gramatycznych;

Samokształcenie:

- zna różne sposoby sporządzania notatek;
- umie korzystać i często korzysta z pomocy słowników, encyklopedii, leksykonów;

Ocena bardzo dobra:

Czytanie:

- swobodnie czyta nowe teksty, od razu je właściwie interpretując;
- dokładnie rozumie czytany tekst, a niektóre wyrazy, których znaczenia nie jest pewien, swobodnie potrafi w odpowiednim "źródle" poszukać;

Mówienie:

- chętnie rozmawia na tematy lekcyjne, czyni to bez trudności, poprawnym językiem, z zastosowaniem niepowtarzającego się słownictwa;
- pilnuje sensu i logiki wypowiedzi;

Pisanie:

- teksty pisze ładnym charakterem pisma, stosuje bogaty zasób słownictwa, prace wykonywane są pod każdym względem bezbłędnie, kompozycja i rozmieszczenie tekstu nie budzą żadnych zastrzeżeń (akapity);
- potrafi uzasadnić użycie np. cytatów, przedstawionego szyku wyrazów, położonych akcentów;
- teksty tworzy nienaganne pod względem interpunkcji;

Odbiór tekstów kultury:

- zna dobrze literaturę obowiązkową i nadobowiązkową;
- dokładnie orientuje się w świecie przedstawionym czytanych utworów, rozumie relacje: literatura – film;
- potrafi doszukiwać się związków pomiędzy utworami literackimi lub różnymi przejawami sztuki;
- potrafi powiedzieć o dziele, ale i o jego twórcy;
- dostrzega relacje pomiędzy sztuką a życiem;

Kształcenie językowe:

- dobrze opanował wiadomości z nauki o języku omawiane na zajęciach;
- nie popełnia błędów w mowie ani w piśmie;
- swobodnie kojarzy zagadnienia tzw. gramatyczne z konkretnymi przykładami, wziętymi z życia, literatury;

Samokształcenie:

- swój udział w lekcjach i prace domowe wspiera dodatkowymi materiałami, pomocami;

Ocena celująca:

Czytanie:

- czyta poezję i prozę "artystycznie" niemal jak w czasie konkursu krasnomówczego;

Mówienie:

- wypowiedzi są w zasadzie zawsze poprawne językowo, rozbudowane, wybiegające poza wymogi lekcyjne, szkolne, programowe, przykładowe pod względem intonacji, interpunkcji;

Pisanie:

- jak w przypadku warunków na ocenę bardzo dobrą, ponadto często prace pisemne wzbogaca przykładami, wiedzą, cytataami spoza lektury, czyni to przy tym celnie, zasadnie;

Odbiór tekstów kultury:

- jak przy wymaganiach na ocenę bardzo dobrą, ale oprócz tego sam próbuje coś stworzyć; pisze, gra, publikuje, występuje, recytuje;
- robi zauważalnie więcej niż na ocenę bardzo dobrą;

Kształcenie językowe:

- jest kimś w rodzaju klasowego eksperta z zakresu gramatyki;
- interesuje się więcej niż inni uczniowie tematyką dotyczącą języka;
- sam docieka, pyta, szuka odpowiedzi na wiele pytań pozaprogramowych z nauki o języku;

Samokształcenie:

- książki nie są dla takiego ucznia tajemnicą;
- potrafi ich dużo czytać i rozumie zawarty w nich sens;

OBSZARY AKTYWNOŚCI PODLEGAJĄCE OCENIE:

1. Wypowiedzi ustne:

- kilkudzaniowa wypowiedź
- opowiadanie
- prezentacja
- recytacja
- głos w dyskusji
- czytanie tekstu

2. Wypowiedzi pisemne:

- odpowiedzi na pytania
- ćwiczenia i zadania
- wypracowanie

3. Zadania praktyczne:

- praca w grupach
- album
- korzystanie z różnych źródeł

Metody sprawdzania osiągnięć:

- prace klasowe
- sprawdziany (testy), kartkówki
- dyktanda i testy ortograficzne

Ocena dyktand:

1 błąd zasadniczy - ocena dobra

2 błędy zasadnicze - ocena dostateczna

3 błędy zasadnicze - ocena dopuszczająca

4 błędy zasadnicze - ocena niedostateczna

3 błędy drugorzędne równają się 1 błędowi zasadniczemu

- prace domowe
- recytacja
- wypowiedź ustna
- aktywność na lekcji
- prace praktyczne, projekty

Opracowały: mgr M. Orłowska-Przybyła, mgr S. Ziebura-Kuduk, mgr A. Zupok